

NOTISER

¶ *Bortom modus ponens*

Om det finns någon slutledningsregel som brukar anses säker, så är det väl *modus ponens*. Var och en som har det minsta hum om logik vet hur den ser ut. Från två premisser, av formen "om A, så B" och "A", drar man slutsatsen "B". En sådan slutledning kan ju aldrig gå fel. Det är otänkbart att premisserna är sanna samtidigt som slutsatsen är falsk.

Ja, så kan det tyckas, och så har det i allmänhet tyckts. Men kanske måste man börja tvivla till och med på *modus ponens*. Vad sägs t ex om följande motexempel. Låt oss anta att det finns tre kandidater till en viss befattning, nämligen Andersson, Bush och Carlsson. Andersson och Carlsson är svenskar, medan Bush är amerikan. Den kommitté som bedömer deras lämplighet för befattningen har enats om att Andersson är bättre än Bush och att Bush är bättre än Carlsson. Andersson kommer alltså att få jobbet.

¶ Mats Furberg, professor i filosofi i Göteborg, har utgivit boken *Nedom vara och böra?*, Nya Doxa 1993.

¶ *Kvasi-deskriptivitet.*

Läsare av denna tidskrift har tidigare hört talas om kvasi-deskriptivitet. Ett

Men följande tycks vara sant (helt enkelt därför att det finns två och endast två svenskar bland de sökande):

(1) Om en svensk får jobbet, så gäller att om Andersson inte skulle få det så skulle Carlsson få det.

Vidare är ju följande sant (eftersom Andersson får jobbet):

(2) En svensk får jobbet.

Av (1) och (2) följer enligt *modus ponens* följande slutsats:

(3) Om Andersson inte skulle få jobbet, så skulle Carlsson få det.

Men (3) är uppenbarligen falskt, ty eftersom Bush är placerad på andra plats, så skulle ju han få jobbet om inte Andersson skulle få det! Två sanna premisser leder alltså med hjälp av *modus ponens* till en falsk slutsats. Alltså måste det vara något fel på *modus ponens*. Vad sägs om det?

kvasi-deskriptivt begrepp är ett begrepp som inte är deskriptivt men som normalt betraktas som deskrip-

tivt. Ett begrepp är deskriptivt om det betecknar en egenskap, dvs om det finns en mot begreppet svarande egenskap.

Vad innebär det då att en egenskap finns? Ta t ex egenskapen att vara en elektron. Finns den? För en person som uppfattar fysikaliska teorier på ett realistiskt sätt (och alltså som sanna eller falska i, som man brukar säga, objektiv mening) är väl svaret ja. För en instrumentalist (som uppfattar vetenskapliga teorier som varken sanna eller falska, utan snarare som en sorts instrument för att göra förutsägelser med) är nog svaret

däremot nej. Vem har rätt? Ja, det är här som det börjar bli intressant. Hur ska man avgöra en sådan fråga? Spelar det någon roll hur fysikerna själva tolkar sina teorier? Vad ska man säga om det visar sig att hälften av fysikerna är realister och hälften instrumentalister? Och ska man dessutom lägga någon vikt vid hur filosofer och folk i allmänhet uppfattar vetenskapliga teorier?

Om man börjar fundera i banor som dessa hamnar man förr eller senare i följande problemställning: Är egenskapen kvasi-deskriptiv kvasi-deskriptiv?

¶ I serien *Philosophers and their Critics*, som utges av Blackwells förlag, har tidigare utkommit volymer om Fred Dretske, John Searle, och Jerry Fodor. Nu har en fjärde volym publicerats, *Dennett and his Critics*, Blackwell 1993. Redaktör är den svenske filosofen Bo Dahlbom, som också har skrivit ett intressant förord om Daniel Dennetts filosofi. Övriga medverkande är Richard Dawkins, Patricia Churchland, V S Ramachandran, John Haugeland, Jerry Fodor, Ernest Lepore, Colin McGinn, Ruth Garrett Millikan, Kathleen Akins, Bo Dahlbom, Richard Rorty och Daniel Dennett själv.

Dennett är ju känd inte minst för sina underhållande historier. Dahlbom citerar i förordet några av dessa – bl a följande, som av Dennett använts för att illustrera förhållandet mellan den moderna analytiska filosofin och den filosofintresserade allmänheten:

There was once a chap who wanted to know the meaning of life, so he walked a thousand miles and climbed to the high mountaintop where the wise guru lived.

"Will you tell me the meaning of life?" he asked.

"Certainly," replied the guru, "but if you want to understand my answer, you must first master recursive function theory and mathematical logic."

"You're kidding."

"No, really."

"Well then – skip it."

"Suit yourself."

¶ Olof Frank, som är religionsfilosof och teolog i Uppsala, har utgivit en bok med titeln *Argument om tro*, Svenska Kyrkans Forskningsråd 1992. Den handlar om svårigheten att förena antagandena om Guds respektive det ondas existens.

¶ I Göteborg finns sedan 1990 ett Centre for Research Ethics. I dess skriftserie har nyligen utkommit *Scientific Responsibility and Public Control*, 1993, redaktör Stellan Welin. Den innehåller bidrag från en konferens i augusti 1992.

¶ *Om själen.*

Ofta ses ju den kristna läran om själens fortlevnad efter kroppens död som ett glädjebudskap. Men borde det uppfattas på detta sätt? Det ser ut som om man kunde ha en helt annan syn på saken.

Antag att jag har en dödlig och obotlig sjukdom. Den är för det mesta inte särskilt plågsam, och man kan leva rätt länge med sjukdomen. Oftast kan man leva ett helt vanligt liv, men en sak är säker: man dör till sist av sjukdomen. Det finns dessutom starka skäl för att tro att man aldrig kommer att finna något effektivt medel mot sjukdomen.

Men vid min vanliga kontroll hos läkaren kommer hon in glädje-strålände. "Man har lyckats bota sjukdomen! Vi har fått höra om en sensationell ny metod, som har lyckats över förväntan! Alla behandlade överlevde! Nu har du chansen att bli förste svensk som får denna behandling." Det låter ju trevligt, men jag vill nog ändå veta mer om behandlingen.

Det visar sig att behandlingen är ganska omfattande; efter ett tag

tillstår doktorn att man måste operera mig, och till och med amputera ett och annat. "Ett och annat? Menar du att jag blir av med fötterna?" Det stämmer väl, men läkarna anser att de måste ta lite till. "Benen?" Ja. "Händerna?" Det stämmer, men jag kommer ju ändå att botas, så det kunde det väl vara värt? "Så ni tar benen och händerna, och inget mer?" "Nej, inte riktigt." Till sist kryper det fram att läkarna tar *allt*: ben, armar, ögon, öron, hela bålen, huvudet, till och med hjärnan. Men jag överlever ju, så varför klaga?

Ungefär här flydde jag skrikande från mottagningen. Skall detta kallas överlevnad, ja då föredrar jag att dö.

I och för sig kunde man här anmärka på att det inte längre verkar vara särskilt övertygande att säga att jag i någon intressant mening överlever behandlingen, men jag tror att inte ens en person som accepterar att han skulle överleva behandlingen (kanske efter gudomligt påbud) skulle vara särskilt trakterad av utsikterna. Vem vill bli bestulen på sin egen kropp?

Fredrik Stjernberg

¶ Den som intresserar sig för tillämpad etik kan ha anledning att uppmärksamma en nyutkommen antologi, *Applied Ethics*, utgiven av E R Winkler och J R Coombs, Blackwell 1993. Tjugotvå uppsatser ingår, varav de flesta behandlar allmänna metodologiska problem inom tillämpad etik. Här bidrar bl a Alison Jaggar, James Rachels, Anette Baier och dansken Bent Flyvbjerg. Dessutom finns avdelningar om företagsetik, miljöetik och biomedicinsk etik.

¶ *Beslutsteoretiskt problem.*

Antag att Fortuna erbjuder dig valet mellan låda A (som är tom) och låda B (som innehåller 100 kronor), med det ytterligare löftet att Fortuna kommer att ge dig 1000 kronor om du väljer irrationellt. Du vet att Fortuna alltid håller sina löften, hur ska du välja? Meddela FTs läsare om du kommer på ett fiffigt svar!

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: Peter Pagin är docent i teoretisk filosofi i Stockholm, Dag Westerståhl har en forskarsjänst i språkfilosofi vid Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, och Johan Mårtensson är doktorand i teoretisk filosofi i Göteborg.